

offensione eius, quo cum loquimur; minimaque A Christi solebant pauperibus exhibere, qui antenodis arrogantia, quod interrogantur, concedendi, ut infra versu 63. 64. Adoro te per Deum viuum, ut dicas nobis, si tu Christus filius Dei, Tu dixisti: & capite 27. 11. interrogatus a Pilato Christus Tu es Rex Iudeorum? respondens, Tu diuis. Nam quod D. Augustinus lib. 3. de conf. Evangel. cap. i. putat Christum his verbis, neque concedere, neque negare; conseruadim loquendi non conuenit. Ita, ut supra monimus credendum est hoc Iudeus a Christo dictum esse, postquam illi buccellam, de qua Iohannes scripsit, porrexisset.

26. Canantibus autem eis, iherosolimis de deo canantibus, aut edentibus autem illis. Noster interpres senium, non verba conuerit. Cenabane enim, quia vespereum tempore, & cibis, qui sub noctem sumunt, cena vocatur. Eodem modo Marcus cap. 14. 22. Grace scripsit, ubi noster interpres non canantibus, ut hie sed mandantibus illis vertis; haud scio, quo consilio, cederidem tamen bono idem verbum in eadem sententia alter vertisse. Luc. cap. 22. 20. & D. Paulus i. ad Corint. 11. 25. scribunt hoc factum esse postquam cenauerat; vnde duo nobis colligenda sunt, alterum verba Matthaei, & Marci, iherosolimis de deo canantibus, aut mandantibus autem illis non tanta intelligenda esse, ita, quod durante cena Christus id fecerit, sed statim, ut cena peracta est, antequam surgere, antequam mensuræ, & ciborum reliqua remouerentur. Alterum est ridiculum esse Calumna, & Theranorum inficiam, qui quasi fuis non haberent, si rebus, nisi etiam verbis hareticis essent, noluerunt corporis, & sanguinis Christi sacramentum Eucharistiam, ut nos, sed etiam lingue reformatores profiteretur. At qui nullus in facie litteris locus est, ubi hoc sacramentum cena vocatur, sed bellissimi interpretes, quia D. Paulum dicentes andierunt, iam non est dominicanum cenam manducare, nullo adhibito iudicio existimarent illum Eucharistiam cenam appellare, & hoc nomine, quia orbem terrarum ad coniunctum invitatur mirum in modum celebrarunt. Nefas enim illis videtur alter loqui. Non viderunt homines cœci, quod D. Lucas scribit cap. 22. 20. & quod D. Paulus eodem cap. v. 25. Christum, postquam cœnauit, calicem sanguini accepisse; non viderunt D. Ioannem ca. 13. 4. differens verbis scribere Christum à cena surrexisse; ut discipulorum lauaret pedes. Opinor, non surrexit priscupium finita cena esse, neque corpus, & sanguinem suum dedit, antequam lauaret; cum propterea lauerit, ut significaret mundos esse oporent, qui corpus, & sanguinem suum accepti effent; hoc enim est, quod dicit versu 10. Qui lotus est, non indiges nisi ut pedes lauet, hoc est, & vos mundi estis, ed non omnes: prius ergo cenauerat, deinde pedes lauit, & velte remunquam iterum accubuit, ut diuinam sacramenta discipulis daret. Itaque cum tres eodem tempore aetiones fuerint, quæ tres cœna vocari solent, prima, quia agnus eius est, quam nonnulli ceremoniam cœnam appellant; secunda communis & votiva; nam absolute edendi aigni religione, quia plenaria, qui enim ederant, saturati non fuerant: alias ponebat cena, ut ad saturatatem suam quicq[ue] cenaret. Tertia, quia Christus panem, & vinum in corpus, & sanguinem suum consecratum præbuit. Prima, an vespere cena vocetur, non satis memini: secundam, & Euangelista Lucas, & Iohannes, & D. Paulus cœnam vocant. Tertia, nufquam in facies quidem litteris cœnam nominavit: nam D. Paulus Dominum, cœnam non Eucharistiam, sed aut cœnam, aut fortasse prandium; quod autem, ut quidam putant, aut, ut ego arbitror, post Eucharistia perceptionem diuites Christiani imitatione

Lutherani,
et Calumna
reprobant.
datur Eu-
charistiam
cœnam ap-
pellante.

I Cor. II. 10.

Quæ apud
D. Paulum
Dominica
tana.

quam eam ede poterat; & solebat eis iam agno A cimo nono, Marcii sexto, quadragesimo primo, Luca 9. 16. quemadmodum & oculos in celum leuasse credibile est, quoniam id Euangelista non explicaverit, quia cum panibus, & picebus benedicere, id fecit: quia opinione dicit Ecclesia, elevata scilicet in celum. Quodlibet autem in eo veratur, cum negari non posse unum verbum pro altero accipi, utrum in benedicere ponatur pro iherosolimis gratias agere, aut è contrario. Calumna iherosolimis benedicere p. iherosolimis gratias agere p. iherosolimis benedicere ab Euangelista potius est, quod non potest, nisi secundum errore refutato, commode probari. Secundus autem error ex Paulo i. ad Corinthis 10. 16. manifeste corrigitur, Calix inquit, bene-
dictio, cui benedicimus, ut iherosolimis in verbum, quem benedicimus, id est benedicendo confera-
mus, quibus verbis per ipsum est benedic-
tio, nem subiecta materie, id est pani, & calicis datam
fuisse. Deinde Lucas capite nono, decimo sexto, ait, Christus accepisse panes, & iherosolimis, & be-
nedixit illos, ergo ipsi panibus benedictione Christus dedidit; quare cum eodem modo Eucharistia benedicere non panem quod illi Christus benedixit, sed ad vimum, quaffili gratias egreditur, refe-
rendam esse dicunt, & quod eam benedictionem, aut, vrimi volunt, gratianum actionem fingularem, & proprium huic sacramenti esse non pu-
tent, sed communem, & inter Iudeos videntur: quem Christus morem fuisse videntur: quae omnia videntur, ne nos vilia hoc sacramento benedictione rite vidi videamus. Hic tamen erro-
res ordine refutando nobis fuit: de verbo quidam iherosolimis, benedicere, quo & Matth. hoc loco, & Mar-
cus cap. 14. 22. de pane loquens vnde sit, non dubium, quia apud Euangelista idem fit, quod iherosolimis, quod proprie significat, gratias agere: nam quod hoc loco Matthaeus, & Marcus cap. 14. 22. dicunt iherosolimis, vobis frequenti de calice loquentes dicunt, iherosolimis, cum gratias egisse, & quod Matthaeus & Marcus loquuntur de pane dicunt iherosolimis, Luc. cap. 12. 19. & D. Paulus i. ad Corinthis 11. 24. di-
cunt iherosolimis, & quod Matthaeus cap. 15. 36 de-
sum panibus, & duobus picebus scribens dicit iherosolimis, Marcus cap. 8. 6. de panibus dicit iherosolimis, de picebus iherosolimis, & quod Matthaeus cap. 14. 19. & Marcus cap. 16. 4. & Lucas cap. 9. 16. de quinque panibus dicit iherosolimis, Iohannes cap. 6. 11. dicit iherosolimis, & D. Iohannes cap. 14. 16. idem vobis iherosolimis & iherosolimis, si inquit, benedixi spiritu iherosolimis, iherosolimis, qui se plete locum i-
dicte quo modo dicit, anen super tuam medicinacionem iherosolimis, iherosolimis. Id quibus in inde natum videtur esse, quod apud Hebreos 7. 26. benedicere, & gratias agere significat, ut priori Paralipomen. 29. 10. Mihil id probable videatur: sed fortassis inde eorum verborum in vnam significationem conflu natura est, quod nonnulla benedictione sine gratiarum actione esse iherosolimis, ut apparet ex Marco capite 6. 41. vbi Christus, ut quinque panibus, & duobus picebus benedicere, in coelum gratias dicitur, unde colligitur, gratias egisse patrem coelum oculos subleuant, & panibus benedixisse. Po-
terius ideo obsecere, quod Ecclesia hec duo verba distingue videatur: & elevato ullo in celum, tibique gratias agens benedixit fratre, deditque discipulo fratrem, quafili gratias fecerit Christus, & prous Patri gratias egere, & poltepani benedicere. Re-
pondeo Ecclesiam non interpretari verborum significationem: sed, quod probabile est, sequitur probabile autem est vtrumque fecisse Christum, & egisse gratias Patri, & pani benedixisse, quia videremus in rebus minoribus, id est cum panibus & picebus veller, ut multiplicarentur, benedicere, e-
gisse etiam vtrumque Matthei decimo quarto, de-

De verbo
benedicendo
contra Cal-
umna.

Diuersumque debet traslati sancitatemque precatum, id est prece sanctificans.
Dicitur ideo deus proprium se dedere corpus.
Tertius superest, quod existimat no peculiarem & propriam huius sacramenti, sed vulgarem, & inter Iudeos videntur fuisse, quia Christus hoc loco dedit, benedictionem. Id sic refutatur primū cura

Ecclesie.

palmis sibi frangere panem,

Diuersumque debet traslati sancitatemque precatum,

Id est prece sanctificans.

Dicitur ideo deus proprium se dedere corpus.

Tertius superest, quod existimat no peculiarem & propriam huius sacramenti, sed vulgarem, & inter Iudeos videntur fuisse, quia Christus hoc loco dedit, benedictionem. Id sic refutatur primū cura

A 2 toties

tories Christus cibis sumperit, quid est, quod Entangelista non scripsit eum benedixisse, aut gratias egisse; nisi cum aliquid singulare, & admirabile fuisse benedictione facturum erat? Tertium meminerunt Christum cibum benedixisse; primum apud Mattheum cap. 14. 19 & Marcum cap. 6. 41. & Lucam cap. 9. 16. cum voluit quinque illos panes multiplicare; secundum Matthaei 15. 36. & Marci 8. & cum vellet multiplicare septem alios panes: tertio hoc loco, cum vellet panem in corpus suum, vinum in sanguinem transmutare, nam quod apud Lucam caput. 24. 30. in Emaus panem benedixisse, fregisse, ac duobus discipulis dedit, sic dicitur, eiusdem est generis quia, ut postea probatur, etiam tunc corpus suum dedit. Preterea cur, cum tres h[ab]et, ut vulgo creditur, cona ferint, in cena agni, & in cena communii, que potesta apponere, Euangeliis non disserunt, aut benedixisse Christum, aut gratias egisse, cum Iuda in conagni ei ceremonym p[ro]missimum videntur, ut etiam Hebrae tradidit, cum autem de Eucharistia loquantur, tam benedixisse dicunt? Deinde, cu[m] omnes hoc tam accurate narrarunt, quia ad rem maxime pertinet? Denique cur filigillatum & de pane, & de calice narrarunt virtutem que benedixisse, ut Mattheus, & Marcus; aut ita certe scripsit, ut facile intelligi posset virtus que benedixisse, ut cum enim dicit, significat eodem modo calicem accepisse, ac benedixisse, quo acceperat, ac benedixerat panem.

Ac fregit. Et haec verus iudiciorum fuisse dicitur ceremony, ut patet in illis in tria coni, qua agnus debatur, panem vnum ex yzorum sumeret, & in duas pars diuidere, quoniam alterum sub mappa abf[er]enderet, alterius bene dicerebat. Benedicta ei Domine Deo n[ost]ri, ex vno uero; qui edicis panem tria; aut fe. Benedictus ei Domine Deo n[ost]ri, res unius in eis panis ex yz, ut ex libro Hebraeorum, qui εἰσιν inscribitur, nonnulli radiderunt. Sed nullo modo erit dendum est Christum nisi aliud, cum panem fregit, non benedixit, agere vobis, quam Iudeorum ritum obseruat, id enim in usigni faciendum erat Iudeorum more, Christus non in eis agni, sed in noui sacramenti institutione tecum illudicatur; aut si in eis agni fecit, ut credibile quidem est, id Euangelista, tanquam nihil ad rem pertinet, pratermisserunt. In novo autem sacramento facili omnes diligenter exposuerunt; noliter ergo Christus veterem Iudeorum obseruare ceremony, sed nouam introduxeret, & aliquid multo magis admittendum efficeret. Quanquam non negaverim fieri possesse, ut Christus, quia etiam agnus in eius corporis iuri, id est figuram in veritate mutare volbat, finalem, non eandem ceremonym benedicendi: panem voluerit vissupare, quod probabiliter est, si ritulus panem ex yzum frangendi non Iudeorum traditione, sed lego praecipo induxit fuisse. Ceterum eodem modo panem hunc fregisse Christum inde appareret, quod omnes Euangeliis narrauerunt, fregisse quas illas frangere nos soleret, aut non eodem modo soleret, & quia Lucas caput. 24. 35. scribit duos illos discipulos in fractione panis Christum cognovisse, quod virque non fecissent, si eodem modo, eodem ritu, non panem Christus fregisset, cu[m] omnes patres, milles frangere soleant, & scilicet ut in eis Iudaeum significare fieri oem, panis crux in fusse, quem ob rem a discipulis cognoscere ut. Scio dici posse, quod & me aliquando docuisse memini, & scipio. Ilos duos vi accepit corporis Christi cum cognoscisse, quod si Eucharistia a oculis illis peruerit. Id etiamnum mihi placeat; sed in id admittatur

A miraculom, nostra etiam sententia confirmabitur singulari quadam ratione Christum, cum corpus suum daret, panem fregisse, quando tam diligenter ab Evangelio id explicatur. Sunt qui putent euimodi fusile panem, ut manibus facie quinque frangetur, quibus nequaquam afficeret, quia panem in panis azymum fuit, qui magis glutinosus est, & communis difficultate frangi potest; non ergo exsuffmandum est manu necesse, ut panem fusile frangendum; ponit enim & cultro diuidi, sed Hebreorum confitudo est, ut frangere panem dicant, non solum cum manu frangunt, sed etiam cum cultro comedunt, immo vero etiam cum non seindunt, sed tantum datur, quia dari raro solet, nisi usque ad frangatur, aut dividatur; frange, inquit, op[er]ienti panem tuum, id est dividere panem, quem habes cum pauperibus illis. §. 7. & Paulus petuerat panem, & pomerat, quod frangere in Theronum + 4. vnde & tota actio, distribuendo que huic sacramenti fractio panis appellata est Act. 2. 42, fecit igitur Christus duo decim ex parte partes, & singulis, singulas dedit; non, ut quidam putant, vni ex illis qui proximo; proximus sequenti, & deinceps dare; hoc enim versu sequenti refutabimus. In manus, an in os dederit, non confit, sed coniecerat non leuis est in manus dedisse; prius quod dicit, accipite, quod ad manus tuas, quam ad os pertinet solet, deinde quia calicem in manus accipie, verbo sequenti probabimus, & credibile est eodem modo dedisse corpus; deinde quia si in dividendo pane veteris Iudeorum confitendum rationem aliquam habuit, non est vero simile Iudeorum duum panem in os ingere confundere. Accedit, quod longo tempore etiam Eucharistia in Ecclesia visum fuit, ut scilicet corpus in manus fideliibus traduceret, ut ex Tertulliano libro de preceptis cap. ex munere, ex Cyrillo Ierofolymiano Ca. e. h[ab]it. 5. yli. gogica, ex Augustino sermone 224 ex Chrys. Rom. libro tercio de sacerdotio, ex Concilio primo Tolentino colligimus. Meliora tamen cori filio eadem postea Ecclesia non in manus sed in os sacramentum d[omi]ni recopit, quod id & minus periculose, & multo plus haberet reverentia; quemadmodum quamvis Christus cenatis corpus suum, & sanguinem deridit, Ecc. si his coniunctis. Augustinus laudat epistola n[ost]ra, quod en relictis confuetudine non nisi iniunis dederit. Solent nos frangere ut vobis hereticis, ut vbi videtur, virgere, ut proponent recte nos sacramentum, hec administrare, nisi multi admittant, inter quos distibuantur; propria enim fractionem panis in sacris litteris appellari. Argumentum ex magna profectum in seculis; paulo enim ante dixinis fractionem panis appellari, non quod reuera frangatur, sed quod detur, nam quidquid habet panis pauperi confort, panem iu[m]um pauperi Hebraeorum phras[is] fregisse dicitur, quamvis vni tantum dederit, vnu tantum accepit; ou[tr]o si vnum tantum discipulum Christus habuisset, illi proculdubio corpus suum dedit, & quamvis revere non fregisset panem: fregisse tamen, id est, dedisse dicereatur.

Critici Cal-
vinianorum
interpretatio
scripturae
Dei humanae
rationis iudicium: fidei hi maliati
superbia fuit pertinaciam anteponit: denique
ad occultandam incredulitatem suam in scripturam
caligine obscurasse. Multa enim in Christiana
religione difficultaria mysteria, & ab humano lenui remotiora & nos, & illi credebamus. Trinitatis, incarnationis Christi, cum resurrectionis. Nullum eorum in sacris litteris tam

nam dilucidis, tam perspicuis, iam differtis verbis A mysteria coniungenda mihi videntur, cum ad Regule opti-
ueritus Calunitas disputamus, denique nobis ma dispa-
tientia Eu-
charistia &
tra h[ab]ent.
t[er]z.
explicatum erat; vbi enim tam aperte scriptura dicit Patrem & Filium, & Spiritum sanctum tres esse personas, vnam essentiam, quam Christus hic dicit. Hoc est corpus meum: Vbi sunt distincte, tam si-
ne ambiguitate docet in Christo quas esse naturas, vnam tantum personam, quam ipse hoc docet
se corpus, & langum suum datur: vbi nos eadem non alia, non spiritualia, non famili carne resurre-
ctu[m] tam explicate testatur, quam testatur Christus se non figuram, non spiritum, non panem, non
vnum, non aliud, quam corporis, & sanguinem sim-
um tradere? Hoc facilius quam illa credere; illa
paucioribus, quam hoc, & minus illibribus scri-
ptura testimonis probatur; pluribus, & majori-
bus ab aliis, & inter eos hereticis refutare videbatur.
Cur illa redundat, hoc erga non credere? Cur illi figura-
ras non inueniunt, vbi Ariani, Marcionites, Mani-
chaei, Origines, inueniunt, hic inueniunt, vbi illi in-
veniunt, & impietatem videat. Ariani, Marcio-
nitae, Manichaei, Origines multas in illis, qui supra possumus, verbis interpretationes commi-
nicabantur, ne veram Ecclesie interpretationem
reciperent. Lutherani, & Calunita, quia minus etiam illi refitere poterant veritatem, inueni-
merabiles in haec tria verba, *Hoc est corpus meum*, commentarii sunt: quas ne recitandas quidem du-
cimus, quia omnes vnatam, eademque expli-
catione refutantur. In eo Calunita & Zwingii
non inueniunt, non propriam, sed figura-
tam esse loquitionem; cum figuram quaran-
tum, aliis in verbo est; aliis in corpore in-
ueniunt. Itaque singula separatis verba excutien-
ti sunt.

B Hoc, Omnes & Lutherani, & Calunita pro-
nomen hoc, pro pane positum esse dicunt, qui pa-
nem Christi in manus acceptar, & continuo di-
xit: hoc, id est, hic panis, *et corpus meum*. Vnde Lu-
therani colligunt & panem in sacramento rema-
nere, quia dixit, *hoc, id est panis, & corpus Christi*
vere est, quia dixit *et corpus meum*. Calunita
vero panem quidem remanere; corpus vero Christi
non vere inesse: quia non dixit, *hic est corpus*
meum, sed, *hoc, id est panis et corpus meum*; quare
cum panis corpus Christi vere esse non posse, &
vera maneat; sequitur non esse corpus Christi,
nisi figurare, id est, corpus Christi significare. Vr-
bi que haec vna syllaba pariter refelluntur; Lutherani
quidem, quia si hoc, accipitur pro pane, cum
non dicit Christus *et corpus meum*, sed *hoc*
et corpus meum, necesse est, ut panem non rema-
nere si corpus Christi est: sed in illud transmutari,
aut corpus Christi in sacramento non est, si pa-
nis manet, fuerint enim eodem iam olim errore non
nulli ex discipulis Berengarii, quos similibus ar-
gumentis eius sciculi Auctores refutaron. Cal-
unita vero refutabuntur, si probemus pronon-
ciam *hoc*, pro pane accipio non posse. Id autem eu-
denitissimum argumentum demonstratur. Primum,
si Christus voluit dicere, *hoc, id est panis est corpus*
meum, quare uno verbo non dixit clarus, hic pa-
nis est corpus meum, aut hic panis est corpus
meum, id est corpus meum? Id enim verborum com-
tinatio polubalat, accepit panem, & cum benedixit,
fregit, deditque discipulo suis dicens. Hic panis
est corpus meum. Deinde, cur eum res Eu-
charistia Matthaei, Marcus, & Lucas, & Apo-
stoli Pauli prima ad Corinthios vndecimo, vi-
gefimo quarto, huius sacramenti institutionem
exposuerunt, & solet alius in rebus verbis ple-
rumque dispare, dum alius obscurus, aliis
clarus idem dicit, in hac re eodem omnes ver-
bo videntur. Hoc est corpus meum? Cur nemo aut
cautus, aut conflio, ut sentiant Calunita magis ex-
plicare, dicit, hic est corpus meum, aut hic panis
est corpus meum? Obiciunt fortassis, quod in
aliam sententiam solent dicere, Ioannem id ex-
plificare capitulo quinto, Panis, quem ego dabo, auro
messis, & Diuum Paulum ad Corinthios decimo,
decimo sexto. Panis, quem frangimus, non participa-
tio corporis Domini est, & capite vndecimo, vigefimo
textu. Quotiescumque enim manducamus in pace huic,
& calicem bibetu, & vnde probet aut sensum homo, & he-

E D Ex Caluni-
tis
Calunita
brevius
Ariani, Ge-
offredus &
Tadeo Lute-
rie anno
1572. publica-
tus ex*missu*.
De Eucha-
ristia
B Calunita
interpretatio
scripturae
Dei humanae
rationis iudicium:
fidei hi maliati
superbia fuit
pertinaciam ante-
ponit: denique
ad occultandam
incredulitatem suam
in scripturam
caligine obscurasse.
Multa enim in Christiana
religione difficultaria mysteria, & ab humano
lenui remotiora & nos, & illi credebamus.
Trinitatis, incarnationis Christi, cum resurrec-
tionis. Nullum eorum in sacris litteris tam
videntur. Namque in scripturae interpretatione
differtis verbis, tam aperte, tam secretamente
testatur, quam testatur Christus se non figuram,
non spiritum, non panem, non aliud, quam
corporis, & sanguinis simum tradere? Hoc
facilius quam illa credere; illa paucioribus,
quam hoc, & minus illibribus scrip-
tura testimonis probatur; pluribus, & majori-
bus ab aliis, & inter eos hereticis refutare
videbatur. Cur illa redundat, hoc erga non
credere? Cur illi figura-
ras non inueniunt, vbi Ariani, Marcionites,
Manichaei, Origines inueniunt, hic inueniunt,
vbi illi inueniunt, & impietatem videat.
Ariani, Marcio-
nitae, Manichaei,
Origines multas in illis, qui supra possumus,
verbis interpretationes commi-
nicabantur, ne veram Ecclesie interpretationem
reciperent. Lutherani, & Calunita, quia minus etiam
illи refitere poterant veritatem, inueni-
merabiles in haec tria verba, *Hoc est corpus meum*,
commentarii sunt: quas ne recitandas quidem du-
cimus, quia omnes vnatam, eademque expli-
catione refutantur. In eo Calunita & Zwingii
non inueniunt, non propriam, sed figura-
tam esse loquitionem; cum figuram quaran-
tum, aliis in verbo est; aliis in corpore in-
ueniunt. Itaque singula separatis verba excutien-
ti sunt.

Quoniam
Janus Eu-
charistia in
scriptura
appellatur.

de pane illa edat, & Lucam, qui in Actis capite secundo, quadragesimo secundo, hoc sacramentum fractionem panis vocat. Possem respondere, quod plerique viri docti, & Catholicici responderunt, panem vocari, non quod sit, sed aut quod fuerit, sicut serpens, in quaenam Moyis conuera fuerat, virga vocatur, Exodi 7. 12, aus quia speciem panis ut prius referat, sicut vocant lingua, quæ super Apostolos consideruntur. A clorum testudo, tertio, non quod d linguis essent, sed quod lingua species p̄ se ferrent, eaque responsu posse est: sed non cogimur, meo quidem iudicio, villam eiusmodi interpretationem querere. Nego etiam atque etiam illis in locis, qui obiecti sunt, nomine panis, aut pro pane, aut pro pâni figura accipi: non enim pâni, sed corpus Christi panis dicunt, quod ex loco Ioannis, unde ceteri explicandi sunt, perspicuum est, pâni, inquit, quem ego dabo: cum enim dicit, quem ego dabo, clarissime ostendit se non de pane loqui, sed de carne sua, quæ excellētior quam modo panis appelletur. Opponit enim se Moysi, & carnem suam manna: opponit etiam carnem suam, quam daturus nobis erat, vt tam cederemus, panibus illis quinque, quibus quinque hominum militia saturaruntur, superanicum etiamnum duodecim fragmentorum copiham, verseculo duodecimo, decimus tertio. Cum enim Iudaïus Christum sequerentur, ut hunc illi panem sepe daret, vt ipse testatur veritatem vigesimo sexto. Amen, amen dico vobis, queritis me, non quia vidistis signa, sed manducatis ex panibus, & saturati esum, illis panibus, panem hunc, id est carnem suam opponit: non ergo vocat panem verum panem, sed corpus suum, quod meliore quadam, & prestanti ratione panis erat, sicut Ioannis 4. 13, dicit Samaritanæ, Omnia, qui bibit ex hac aqua, stiter iterum, qui autem bibet ex aqua, quam ego dabo ei, non stiter in eternum, eo enim ipso, quod dicit, quam ego dabo ei, & quod eam aquam vere aque opponi, apertissime ostendit se non loqui de vera aqua, sed de grata sua, que meliora quedam modo aqua vocatur. Itaque tantum abest, vt ex loco Ioannis Calvinista, aut Lutheranus possit villum contra nos argumentum defumere, vt inde potius nos possimus sententiam de transubstantiatione nostram confirmare, non enim solum significat Christus se meliorem panem, id est carnem suam daturum esse, sed etiam panem daturum non esse, sicut dederat illis, qui paulo ante saturati fuerant: illi enim panis hunc apponit: illi ergo non dedit, hunc dedit: ille in unctione non est: id est, caro eius, est. Ad eundem modum loci Diuini Pauli, & Luce intelligendis sunt, quod cum ex loco Ioannis, tum ex ipsi etiam auctoriis manifestum est, cum Paulus dicit, pâni, quem frangimus, indicat se non de pane loqui, sed de corpore Christi, quod sicut Christus ipse, panem appellat. Illa enim descriptio quem frangimus addita est ad distinctionem veri, & naturalis pâni, sicut apud Ioannem verbum illud, quem ego dabo: & cum dicit, quiescumque manducabis panem hunc, & sis de pane illo edat, illa adiuncta pronominia hunc, & illu ostendunt ipsum non de vero pane, sed corpore Christi loqui, quod panem appeller, quemadmodum cum Christus dicit, Qui bibet ex aqua, quam ego dabo, relatum quare diffinguit gratiam Christi à vera aqua: cum autem dicit Lucas frangit pâni, idem significat, quod Diuus Paulus. Dicere aliquis, corpus Christi non frangi, sed panem. Respondeo corpus Christi dici frangi, cum datur, quia nomine pâni appellatum fuerat, & à Prophetis etiam significatum, & pâni proprium est frangi, quanquam corpus pâni vere non frangitur: sicut gracia Christi vere non bibitur, & tamen loquens de ea Christus dicit, qui bibet ex aqua, quam ego dabo ei: numerum quia gratiam suam aquam vocanterat, & aqua

bibitur. Tertium argumentum quo probare possumus pronomen hoc non accipi pro pane, est, quod vi Latinæ, sicut Grace diuersi, quam panis generis sit, panis & sacrae uulni. r̄te hoc neurius, non ergo ad panem riferri potest, cum quo generi non conueniat. Dicent Calvinisti pronomen illud Grecum & Latine, hoc, non adiectiu[m] esse, sed substantiu[m], quod & multi Catholicæ dicunt: id est, quod non esse, vt cum pane generi conueniat: sed hinc est sensum hoc, quod vobis do, est corpus meum, sed illud, quod datus erat panis. Primum hoc tenemus, pronomen hoc non distinet accepi pro pane, sed argumentando obtainendum est, vt pro illo sumatur. Deinde si substantiu[m] est, cur potius non sequamur interpretationem Christi, loc quo vobis do, est corpus meum, quam Calvinistam formum, hoc, quod vobis do, est pâni? Præterea, vt concedamus substantiu[m] esse, ut vulgarem potius Catholicorum explicationem, quæ naturam pronominis multo magis contineat, non sequamur, vt pronomen hoc neque pro pate, neque pro corpore Christi sumatur, sed tantum significat id, quod Christus datus erat: & vt vocant, individuum vagum sit? Quanquam ego quidem omnibus viribus contendit ad existimandam, neque via ratione substantiu[m] esse posse, aut pro aliare, quam pro corpore Christi accipi. Minime dubium est, quin eodem modo hoc pronomen sumendum sit, cum de pane Christus dicit, r̄te hoc, hic est corpus meum, & cum de sanguine dicit, r̄te hoc, hic est sanguis meus. Cum autem de sanguine dicit, r̄te hoc, hic est sanguis meus, pronomen non revertitur, vt ad vinum, sed ad sanguinem, quod ex Luca & Paulo manifestum est, qui pronomen cum sequenti, non cum precedentem coniunxerunt dientes r̄te hoc, ergo & cum dicit, hic est corpus meum, illud non conuenit cum precedentem pane, sed cum sequenti corpore; nec substantiu[m], sed adiectiu[m] est, quia sicut illud cum sequenti dicit, ita hoc cum sequenti corpore, ut adiunctum cum substantiu[m] est, ideoque non potest pâni, sed corpus Christi demonstrare: Hoc Fieronymus, aut noster, quisquis fuit, vetus interpres & scriptor, quia non dixit loquens de sanguine, hoc est sanguis meus, quemadmodum dicendum illi erat, si pronomen r̄te hoc, substantiu[m] esse putasse, sed dixit, hic est sanguis meus adiectiu[m] conuertens, quod Diuus Thomas plus, doctus, subtilis, & circumscriptus interpres non adiunctum, eisque vulgaris opinionis auctor exstitit, pronomen, hoc, substantiu[m], & individuum vagum esse. Ergo est, dicit aliquis, tautologia; nam si hoc accipitur pro corpore, perinde est, ac si Christus diceret, hoc corpus meum est corpus meum. Hoc argumento valde miror homines etiam doctos à recta sententia dimotis suis, & nec enim nouum est, sed vistatum, immo, vt Dialetici docent, nec flari, ut in omni vera proportione substantiu[m], & attributum pro eodem accipiuntur, tamen non omnis propositione vera tautologica est, quia tautologia non in acceptione, quæ dialetici suppositione vocant, sed in significazione conflitit, quando substantiu[m], & attributum non solum pro eodem accipiuntur, sed idem etiam significant, nec idem solum significant, sed eodem etiam modo: nam animal rationale est homo, non est tautologia, sed vera, recta, & prudenter enunciata propositione: quanquam animal rationale, & homo, & pro eodem accipiuntur, & idem proficere significat: quia idem quidem, sed non eodem modo significat: homo enim totam naturam animal rationale tandem naturam, sed distincte,

& per partes declarat: Si quis diceret animal ratio[n]ale est animal rationale, homo est homo, & inveni am comi mitteret tautologiam: Eodem modo si Christus dixerit, corpus meum est corpus meum, tautologia vixi fuisset: cum autem dicat, hoc est corpus meum, quamvis hoc pro ipso corpore Christi accipitur, idemque significat, tautologia non est, sed recusima, & vt artifex locutio: quia item non eodem modo significat: corpus meum significat corpus Christi distincte, ac non nominat, hoc non nominat, non distinet, sed vt ita dicunt, mutare, quemadmodum Galli solent dicere, cum aliquis ita aduersus aliam locutus est, vt non appellauerit, sed hominem deceptum, non nominauit, sed dixit demonstravit: quod perinde est ac si nominafet, ita vulgo loquuntur: hic est frater meus, vbi pronomen, hic, nee pro aliare, quam pro fratre meo accipitur, nec aliud eo loco significat, quamvis non eodem modo: nam cum voco fratrem meum, nomino, cum dico hic, non nomino, sed quod idem valer, dixito ostendo; si quis autem diceret, hoc est frater meus, virgis cædendus est, quod præter confutendum Latinis serinu[n]is loqueretur. Nec minus ab his de Christis loquutus fuisset, si dixisset: hoc est corpus meum hoc substantiu[m] posito, quanquam in corpore, quia idem genus est, absurditas non appetit: in sanguine non appetit, si dicas, hoc est sanguis meus, quis enim homo prudens ita loqueretur? Quanquam scio Cyprianu[m] alibi uti veritate, sed sunt, quicunque corrumputunt. Ita scriptura loqui soleat, hic est filius meu dilectus: hic sanguis testamenti, quod mandauit ad vos Deus, & multa similia. Dicere aliquis, cum pater dicit, hic est filius meu, illud, hic, accepi pro homine, quasi dicas, hic homo est filius meus: heri fortasse posset. Quid autem dicit homo iste acutus de haec propositione, hic est homo, cum hominem ostendo? pro quo dicit pronomen hic possum esse, nisi pro homine? nec enim pro animali possum est, quia si dicam, hoc animal est homo, cum genus discrepet. Quam certum igitur, & perspicuum est in hac oratione, hic est homo, aut hic est panis, pronomen hic pro aliare, quam pro homine, & pro pâni, qui loco attributi possum est, accipio non posse: iam certum, arque perspicuum est homini medioreris docte. Evangelistarum contextum Grace legenti pronomen r̄te hoc, pro alia re, quam pro Christi corpore non ponit; sic enim habet versu[m] 26. Nam r̄te sicut dicitur, r̄te dicitur, r̄te habens regi id est res praeditas, q[ui]l[et] res habentes, q[ui]l[et] res, q[ui]l[et] res, r̄te sicut dicitur. Omnes ergo alias non folum hereticorum, sed etiam quorundam Catholicorum in hoc pronomen interpretationes confitansim rencio; hanc vnam firmissime teneo, quæ ex Luca, & Paulo certissimis argumentis confirmatur, & Matthæi, & Marci Graeco contextu sola contentanea est, & a nostro veteri interprete expressa, & quæ Catholicam de praetensiis corporis Christi in Eucharistia sententiam maxime corroborat. Quod in scholis obici solet, cum Christus pronomen illud pronunciat, nondum eius corpus in sacramento fusse, itaque non potuisse pronominis illo demonstrari, recte in eisdem scholis, vbi conflatum argumentum est, etiam dissoluitur; in eiusmodi propositionibus, quæ practice sunt, & efficaces, hæc pronomina demonstrare solent, id quod nondum est, sed per ipsam orationem fit, eaque finita erit. Cum Deus ex limo terrena hominem finxit, recte, vvere dicere potuisse sumptu[m] manu[m] limo, hic est homo, sicut Christus dixit, hoc est corpus meum, & cum ex cofa mulierem fabricauit, sumptu[m] costa dicere potuit, hæc est mulier, quanquam, cum pronunciasse pronomen hoc, nondum fuisset mulier, nec significasset, si ita lo-

verbis sub-
stantiu[m]
scriptum
etiam
propter
etiam
Exod. 12. 27.

Ezod. 12. 27.

Arist. L. 1.
interpret.

cap. 3.

8. 1.

8. 2.

8. 3.

8. 4.

8. 5.

8. 6.

8. 7.

8. 8.

8. 9.

8. 10.

8. 11.

8. 12.

8. 13.

8. 14.

8. 15.

8. 16.

8. 17.

8. 18.

8. 19.

8. 20.

8. 21.

8. 22.

8. 23.

8. 24.

8. 25.

8. 26.

8. 27.

8. 28.

8. 29.

8. 30.

8. 31.

8. 32.

8. 33.

8. 34.

8. 35.

8. 36.

8. 37.

8. 38.

8. 39.

8. 40.

8. 41.

8. 42.

8. 43.

8. 44.

8. 45.

8. 46.

8. 47.

8. 48.

8. 49.

8. 50.

8. 51.

8. 52.

8. 53.

8. 54.

8. 55.

8. 56.

8. 57.

8. 58.

8. 59.

8. 60.

8. 61.

8. 62.

8. 63.

8. 64.

8. 65.

8. 66.

8. 67.

8. 68.

8. 69.

8. 70.

8. 71.

8. 72.

8. 73.

8. 74.

8. 75.

8. 76.

8. 77.

8. 78.

8. 79.

8. 80.

8. 81.

8. 82.

8. 83.

8. 84.

8. 85.

8. 86.

8. 87.

8. 88.

8. 89.

8. 90.

8. 91.

8. 92.

8. 93.

8. 94.

8. 95.

8. 96.

8. 97.

8. 98.

8. 99.

8. 100.

8. 101.

8. 102.

8. 103.

8. 104.

8. 105.

8. 106.

8. 107.

8. 108.

8. 109.

8. 110.

8. 111.

8. 112.

8. 113.

8. 114.

8. 115.

8. 116.

8. 117.

8. 118.

8. 119.

8. 120.

8. 121.

8. 122.

8. 123.

8. 124.

8. 125.

8. 126.

8. 127.

8. 128.

8. 129.

8. 130.

8. 131.

8. 132.

8. 133.

8. 134.

8. 135.

8. 136.

8. 137.

8. 138.

8. 139.

8. 140.

8. 141.

8. 142.

8. 143.

8. 144.

8. 145.

8. 146.

8. 147.

8. 148.

8. 149.

8. 150.

8. 151.

8. 152.

8. 153.

8. 154.

8. 155.

8. 156.

8. 157.

8. 158.

8. 159.

Paulus presenti videntur; quod pro vobis datur, qui pro vobis fundatur. Quod si praesens pro futuro possum est, aliqui profecto eorum futuro vobis esset; nec enim eam eadem omnes figura vobis esse credendum est. Posunt etiam dicere, quod quidam etiam eorum iam dixerunt, aut tempore praesens accipi pro futuro, aut si pro presenti accipitur, sensum esse, quod pro vobis datur, id est, dari incipit, & pro vobis funditur, id est, incipi fundi, quia initium tam passionis erat. Primum apparet haec esse commentum, & configura hominum nescientium, quam in partem se convertant, deinde virtutum commentum vno D. Pauli verbo refutatur, *vixi ut si non eram*, *non eram natus, hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur*, quod de corpore Christi in cruce diei non potuit, quia sacramentalem locutionem esse constat; hic enim oportebat Caluminis sacramentalem locutionem recognoscere; non, vbi non est, fingerem. Diximus supra hoc eodem verbi corpus Christi dici frangi, quatenus sub panis specie, & sacramento est, quia panis frangitur; itaque extra sacramentum frangi non dicitur, ac ne in cruce quidem, vbi etiam D. Joannest anquam mysticum adnotauit latronibus certa contracta fuisse, Christo non fuisse, quia scriptum era Exodi 12, 46. *Non communicez vero*, Ioan. 19, 36. Deinde cum D. Lucas, & Paulus de calice loquuntur, ita scribunt, *vixi ut si non eram*, *non eram natus, ita ut non eram corporis*, hoc est, *poculum nostrum Testam*entum in meo sanguine, quod pro vobis effunditur; sic enim vertere voluntus, ut ambiguitatem tolleremus, que in nostra veritione est, in qua non apparet, virtutum illud, qui pro vobis effunditur, ad calicem, an ad sanguinem referatur, *Graece* vero dubium non est ad calicem esse referendum, quia sanguinis est in tertio calix, *et ut aperte per* sonum, *qui funditus aut fiducie pafino ex*primi posset, fusus, in nominatio, quemadmodum in Latine verteres, hic est calix noster TestamApolito dicens, *Hoc est corpus meum, ad id quod pro vobis datur, quis non videt his extrema verbis vim, pretium, & fructum eius rei, quam porrigitur, commendare voluisse*, & *ut Comicus ille dixit, ornare munus verbis*? dabant enim corpus suum non aperium, sed sacramento celatum, poterat *Apolito* excusare se, folium panem accipere soli ventri profutrum, & minori, quam par erat, habere in prelio: Christus affirmat se non panem; sed corpus suum dare: & corpus suum, quod pro ipsi tune oblatum remissionem illis peccatorum offerret. Non commen-*derat* fructum crucis, de qua non agebat, sed fructum sacramenti de quo agebat. Obiecter aliquis, quod *Matthews*, & *Marcus* cum de calice loquuntur, non dicunt, qui pro vobis effundetur, *Ced qui pro multis effundatur, quia non ad solos Apostolos, sed aut ad omnes, aut ad multos alios Christum verba dirigentes, quare non posse Christum de solo Eucharistia fructu loqui, sed ad crucem ponus eius orationem pertinere. Hanc obiectio, nomen verbi vigeſimo octavo, omnino dilutemus, vbi pro-*

Terent in
Eunuch.

A batur tumus illud, pro multis, idem esse, atque pro vobis, vt *Lucas*, & *Paulus* dixerunt: nam & *Apostoli*, quidam erant, sed quia ludicrum, qui vobis erat ex illis, corpus & sanguis fuimus nihil profuturus erat, auctoritate Christi, aut, quod ego magis credo, *Eangelista* *Matthews*, & *Marcus*, vt id applicarent, non dixerunt pro vobis, ne omnes comprehendere videntur, sed pro multis, vt alii excepti significerentur. Præterea quemadmodum de corpore omnes *Eangelista* dicunt, *Hoc est corpus meum*: ita de calice *Lucas*, & *Paulus* dicunt, *Hic est calix apud Lucam autem*, & *Paulus* nomen calcis non porrect accipi figurare; ergo apud *Eangelista*, & apud eundem *Paulum* nomen corporis figurae accipi non potest. Quod autem nomen calcis figurare non accipiat, ex eo, quod paulo ante adnotauimus, manifestissimum est. Ipsi enim calix dicuntur fundi, ergo verus calix est, sed quia dicit. *Hic est calix in meo sanguine*, quod perinde est ac si diceret, *Hic est calix sanguinis mei*, idem est quod *Lucas*, & *Paulus* dicunt. *Hic est calix in meo sanguine*, & quod *Matthews*, & *Marcus* dicunt, *Hic est mens sanguinis*. Solent *Caluminis* hunc nobis locum panis obsecrare, sed non poterunt vobis mouere lapidem, qui maiorem super illos ruinam traheret. Vicerantur, hanc orationem, *Hic est calix*, confit figurata esse, ergo & illa, *Hoc est corpus meum*, figurata est. Nos contra, hanc orationem, *Hic est calix*, confit figurata non est, ergo illa, *Hoc est corpus meum*, figurata non est. Videntur quis opinionem tuam melius probet. Ostant illi, vbi figura sit. In verbo illam docuimus esse non posse; in nomine calcis? ergo non accipiat pro vero calice, sed pro figura calcis; quemadmodum dicunt illi corpus non accipit pro vero corpore, sed pro corporis figura. At hoc impere, absurdus, & ridicule dicitur est: verum enim calicem Christus portavit. At dicunt figurare nomen calcis accipi, quia pro sanguine ponitur: *Hoc etiam absurdus est*. Primum; quia perinde est, ac si Christus diceret, *hic calix*, id est, meus sanguis, sed ad nomen calcis esse referendam. Quianquam calix effundi non dicitur, nisi quis, quimus est, liquor effunditur, id tamen nihil refert, hoc nobis latet est, quod inde evidenter sim probatum, non agi de effusione sanguinis in cruce, sed in sacramento, cum calix pro nobis dicatur effundiri, quinon in cruce, sed in sacramento fusus est. Quo autem fenus a calix, aut sanguis Christi in sacramento fundi dicatur, verbi vigeſimo octavo, explicabimus. Præterea qui hoc ad crucem referunt, vidi, & articulam verborum Christi, non intelligunt. Accipiter Christus, panem, benedixerat, fregerat, porrigitur a *Apolito* dicens, *Hoc est corpus meum, ad id quod pro vobis datur, quis non videt his extrema verbis vim, pretium, & fructum eius rei, quam porrigitur, commendare voluisse*, & *ut Comicus ille dixit, ornare munus verbis*? dabant enim corpus suum non aperium, sed sacramento celatum, poterat *Apolito* excusare se, transposita enim verba sunt, *petra et autem Christus*, pro Christus autem era petra: itaque nomen petra non subiectum, sed attributum est, vt ex circumstantibus perspicuum est; bibebant autem de consequente eos petra, id est, Cor. 10, 4, non conquebatur autem eos vera petra, sed Christus, petra enim immobili manebat. Christus nos antecedebat, & cibum illis, a potum daber; hoc est, bibebant autem de consequente eos petra, petra autem era Christus, id est, Christus era petra illa, de qua bibebant; quæque eos conquebatur. Cum transpositionis causa fuit, quod soleant *Hebreos* vñrum verbum præcedens orationis inicio frequentius ponere, *In principio creauit Deus celum & ter- Hebreos* tam: *tota autem etiam manus, Genesis primo, primo, nobilis,*

*In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum, A prius Christus ad Colos. primo, vigeſimo quarto, adimplens, que defuit passum Christi in carne mea pro corpore eius: figura erat in corpore, non enim pro vero, & naturali Christi corpore sumebatur explicat latim, quod est Ecclesia. Quis credit, si similis hoc in nomine corporis figura esset, neminem exceptu quatuor *Eangelistarum*, & uno *Apostolo Paulo*, aut ea si aut eosū explicatur fusse? Preterea si Christus dixerit corpus suum dare, & solent in rebus multo clarioribus dubitare, si aut obsecrare, aut per figuram dixerint essent, cur nemo eorum de hac locutione dubitauit? si figurata erat, cur nemo interrogauit Christum, quid fibi vellet? Dubitauerant de parabolā seminis, & semi-nantis Martini decimo tertio, explicat illis Christus etiam non interrogandis verbi decimo octavo. Dubitauerant eodem capite verbi tri-geſimo sexto, de parabolā *Zizaniarum*, interrogat Christum, & ab eo interpretationem elicivit erit. Sane si figurata Christus locutus fuisset, & figuram non expicatis, dubios, & multos erroribus expostos Apolito reliquisti; præterim cum haec illius nouissima fere verba fuerint, quia exponebat esse quam clarissima: quis enim prudens testator ultimam suam voluntatem obscuris aut figuratis declarat verbis? Adhuc locus D. Pauli prioris ad Corin. vnde decimo, vigeſimo septimo, manifestissimum est: *Ita quecumque māda canerit pavem hunc, & libertatē cibam domini indigne, rem eis corporis, & sanguinis Domini; cui resūmunt, si verum corpus, verumque sanguinem non accipiunt; solent dicere Caluminis reos esse corporis & sanguinis Domini, quia etiam si vere non lumen, sunt figuram; carni que iniuria afficiunt, aut in figura corporis, & sanguinis corporis ipsum, & sanguinem in honeste & irreuerente tractant. Hoc à nobis forsitan dici posset, ab illis non posset: qui nec sacramentis villam reverentur debet putant, & non rident, quod dicamus eūdem honorem imaginibus, atque rebus per imagines significatis tribuendum est & exemplum, quo vt solent, aptum non est, si quis, inquietus, regis sigillum in terram prouoceret, aut perfringere, reus latice matellatis est. Nam ponunt pro certo quod probandum est. De imaginibus in scholis Theologis refutatum est. Proponant igitur exemplum in regis imagine: sicut quis erga eum minus fece habeat, laix maiestatis reus certissime non erit, aut concedendum illi est, quod tantopere negant, etiam imaginibus rerum significatrum honorem exhibendum. D. Paulus, qui indigne manducat, & bibit, reus fit corporis, & sanguinis Domini, ratione reddit, non diuidicari, inquit, verbi 29. corporis Domini; propter reum enim indicium sibi mandauit, & bene, quia reus est corporis & sanguinis Domini: propterea reus est corporis & sanguinis Domini, quia corpus Domini non dividatur, id est, non alia reverentia, quam alium panem accipere, loquitur igitur de vero corpore, & sanguine Christi. Adeo, quod in scriptura tribus tantum modis corpus Christi dici repertium, primum propriè pro naturali, & vero corpore Christi, secundum de metaphoris pro Ecclesia ad Colos. primo, vigeſimo quarto. Tertio pro Eusebiano, aut veritate veteribus figuris respondente ad Colos. 2, 16, *huius scriptura* 17. Nemo ergo vos iudicet in cibo, aut in potu, aut in parte dicti felis, aut neomeni, aut sub alterum, quae sunt iuncti vñrum futurorum corporis autem Christi, & plures acceptiones non intinximus. Itaque hoc loco, cum neque pro Ecclesia, neque pro Euangelio sumatur, vñrum scriptura docet nos pro vero, & naturali corpore eile sumendum. Kesi denique cuiuslibet homini errore non occupati iudicio relinquatur: si Christus voluntet dicere se dare verum corpus, & sanguinem suum, verum clarius, Appellauerat Dominus Paulus Ecclesiam cor-**

Corpus Christi
huius scriptura
rebus acci-
pietur.

Verum quoniam nulla nos ratione humanitati Christi possit attribuere arbitratur; quoniam fide atque dilectione, non carne illi coniungitur; age peccata de hominibus, et peruse ab eo sacramentum literarum ensam exponit ostendamus. Non tamen negamus vestra nos fide caritate que sincera Christi spiritu alter coniungi; sed nullam nobis coniunctionem rationem secundum eam cum illo esse, sed profecto per negamus, idque ad diuinam scripturam omnino alienum dicimus. Quia enim dubitauit Christum etiam iste, nos vero palmitus, qui virum inde nobis acquisimus? Audi Paulum dicentes, Quia omnes vnum corpus sumus in Christo. Quia est omnis fons, vnum tam in eo sumus. Omnes enim vno per participacionem. An forsan putat ignoramus nobis mystice benedictionis virtutem esse? Quo casu in nobis fiat, non corporaliter quoque facit communicatione carnis Christi Christum in nobis habitare? Ceterum membra fidelium medira Christi sunt? Nesciunt inquit, quia membra vestra, membra sunt Christi membrorum sicut Christi metropolis facit membrorum auctoritatem. Salvator etiam: Qui manducat carnem meam, ait, & bibit meum sanguinem, in me manet & ego in eo. Unde considerandum est, non habemusne solum, per qua charitatem intelligitur Christum in nobis esse, verum etiam et participationem naturali. Nam quemadmodum fit quis igne liquefaciam coram aliis cora similitudine, itaque si tu misceris, vi vnum ex vi ex vi, sicut videtur sic communicatione corporis, & anguis Christi in nobis est, & nos in ipso. Non petet enim alter corporis hunc naturam corporis ad incorruptibilitatem, & vitam traduci: nisi naturalis vita corpus et coniungeretur. Non credo mibi dicere Christi (re obsecro) sicut probe. Amen, amen, inquit dico vobis, nisi inducatur carnem filii hominis, & biberis sanguinem eius, non habebitis vitam in vobis. Non ambo longo commentarios, & qui aliena descriptio testimoniis, in molem crescant, sed locus hic adeo ad informandam rectam fidem necessarius, ut non debetur, tam illustria, tam spississima grauisimum. rum testimoniis praeferim, ut intellegat lector nos alter credere, nec aliter quam omnes veteres auctores scripturam interpretari. Nunc Calvinistarum argumentum diluenda nobis sunt. Habet semper in ore, Spiti uero, qui vivificat, caro non predicit quicquam Iohannis sexto sexagesso tertio. Eius loci explicationem ex commentatoris in Iohanne lector perat, ne duobus locis cogamur D eadem iterare: speramus enim fore, vt in omnes filium Euangelistis commentatoria simul execant. Aliud argumentum solent ex his locis sumere, quibus videatur hoc sacramentum etiam post confirmationem panis appellari, sed eos locos omnes paulo superius explicamus. Tertium sumunt ex nomine calicis, in quo figuram esse volunt. Id etiam a nobis solutum est, & veru sequenti omnino dilutur, vbi doctri sumus, Christum veribus illis non vnum fuisse, sed distare, & explicare dixisse. Hic est sanguis meus, vt Matthaeus, & Marcus scribunt, itaque non est, quod ibi heretici figurantur, vbi etiam si reperire, nihil probarent. Vnde reliquias locutus est. ad Corin. 10. 3-4. Omnes eandem sacramentum manducaverunt, & omnes eundem potum sacramentum biberunt. Inde enim colligunt, nos nisi sacramentum Christi corpus non manducare, & sanguinem eius bibere. Valde mirarer, si heretici non essent, tam parum istos habere oris, vt enim non nobis locum obincere non puderent. Quis enim non tam cœsus est, vt non videat sensum Iohannes Pauli non esse veteres Hebreos eadem nobiscum spiritualem escam, sed eandem ipsos inter se manducasse: sed id ex capitulo precedentem versus 26. & 27. & in iis hiis deo, quod citantur sequuntur ad versum 5, per speciem est. Ego, inquit, si pugno, non quasi acrius verbier, sed latigo corpus meum & levigatum redigo, in foro cum aliis predicando, ipse reprobis effici; hac erat propositio,

A quam sequenti capite confirmat; Nolo enim vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transferunt, & omnes in Moyse baptizati sunt in nube, & in mari, & omnes eandem escam spiritualem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritualem biberunt, sed non in pluribus eorum replacementem est Deo: nam profecti sunt in deferto, quasi dicat quemadmodum maiores nostri, eti in deferto inter se faciemur reverentur, itidem a Deo affectentur beneficis; non omnes salvi fuerunt, sed multi in deferto prostrati: ita ego eti in deferto vobis cum vobis sacramentum securus esse non debeo, sed pauidus, vt sapientis ille admonet, ne forte cum aliis predicacero, ipse reprobis effici. Deinde ex initio eiusdem capituli manifestum est, Nolo, inquit, vos ignorare fratres, quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, & omnes mare transferunt. Cū enim id dicit, non comparates nos nobiscum, qui sub nube numerum fuisse, sed sub sole inveni; sed comparatis ipsos inter se; ergo & cum dicit, tandem ei, ut sacramentum manducaverunt, & eundem potum sacramentum biberunt. Præterea cum dicit, sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, veru quanto, nam feste indicat he ante non eos nobiscum, sed inter se comparent, inepita enim aliqui esse argumentatio: nam non ponitur ita argumentari, eandem illi nobiscum spiritualem escam manducaverunt, & tamen non in pluribus eorum beneplacitum est Deo, ergo fieri potest, vt neque nos Deo placeamus: nec enim contra Christum Diuus Paulus argumentatur, qui comparans panem illum, id est, carnem suam cum manna, quam veteres Iudei manducaverunt, at apud Iohannem capite sexto, quadragesimo nono, quinquefimo. Patres vobis manducaverunt manna in deserto, & moriens sunt, huius pars, de celo descendens, vi si quis ex ipso manducaverit, non morietur. Denique veru sexto, addit Diuus Paulus, hec autem in figura facta sunt vestri, & non sumus concupiscentes malorum; vbi applicat, & accommodat ad nos, quae ante de Iudeis dixerat, ergo ante de suis Iudeis loquebatur. Non sumus contentus tamen hoc exortus hostibus, nisi retrosero. Inde igitur argumentor: Scriptura vocat escam spiritualem, quia Hebrei manducaverunt, & potum spiritualem quem biberunt, vtibz esca, porro nostro differunt, non rite escam, & nostrum potum non sumus quicquam spiritualem vocat: ergo illa spirituister tantu, nostra vero etiam reipla fuitur. Hes sunt aut omnia scriptura testimonia, quibus heretici abutuntur, aut quæ plus certe probabilitas habere videbatur, quæ qualia sint, vel mediocriter prudens lector indicabit. Adferunt & ratones multis, sed dignendum non est illis respondere, praesertim in commentariis, vbi nihil præter scripturas sonare debet, aut non responderemus eis, non hic, sed in scholis respondentibus vbi subiunxit ista tractantur. Et fatus nobis esse debet, si omnibus rationibus uno verbo respondemus; ut os Christianos non Philosophos esse; rationes nos rite esse verbum Dei, quod cum expressum, & luculentum habeamus, nihil moriamur, quid naturalis ratio situdare videatur. Vnam tamen eorum rationem non præteribo, quod maxime Theologicam esse potest. Hanc, inquit, locationem: Hoc est corpus meum, manifestum est esse sacramentalem; ergo sacramentaliter intelligenda est. Primum possem responderemus, si sacramentalis locutio est, non vere, non realiter, non substantialiter, v: Calvinius docet, ac loquitur, sed solo sacramento, v: Zwinglii volunt, corpus & sanguinem eius bibere. Valde mirarer, si heretici non essent, tam parum istos habere oris, vt enim non nobis locum obincere non puderent. Quis enim non tam cœsus est, vt non videat sensum Iohannes Pauli non esse veteres Hebreos eadem nobiscum spiritualem escam, sed eandem ipsos inter se manducasse: sed id ex capitulo precedentem versus 5, & in iis hiis deo, quod citantur sequuntur ad versum 5, per speciem est. Ego, inquit, si pugno, non quasi acrius verbier, sed latigo corpus meum & levigatum redigo, in foro cum aliis predicando, ipse reprobis effici; hac erat propositio,

prafers, existimant enim rei significare praesentia A gelistarum capite primo, & Eustymio in huius loci commentariis, vnum tantum suffic calicem, de cum signo repugnare. Sed nos Sacrum literatum exemplis refutamus. Arcu veteris testamenti signum quoddam, & veluti sacramentum erat, quo res presenti signum diuina maiestas significabatur, Doctore etiam Calvini; atque maiestas diuina praefixa erat. Columba illa, qua Spiritus sanctus in Chritum descendit, haec dubium quin eundem Spiritus sancti signum fuerit, & quasi sacramentum. Quis dicat Spiritum sanctum non suffic est? Lingua ignea quia super Apostolos ceciderunt Actorum secundo, tertio. Spiritus sanctus signum erant; significabant enim fore, vt Spiritus sanctus per Apostolos variis linguis loqueretur; atque non erat absens Spiritus sanctus. Discantur, hoc est corpus meum, etiam agatur de sacramentum, locationem non esse sacramentum. Errant enim in eo vehementer, ut homines in literis proximi exercitati, quod quicquid de sacramento dicitur, sacramentum dicitur dicunt. Nam cum de aqua Baptismi dico, haec est aqua, non sacramentum, sed vere, propter loquor. Eodemque modo cum Christus dicit, hoc est corpus meum: sacramentalis locutio est, si aqua dicatur esse regeneratio, si corpus Christi, si corpus Christi frangit, & dentibusteri, quemadmodum Diuus Christus solus locutus est; haec enim non possunt nisi sacramento tenus intelligi, quia non corpus Christi propriè frangunt, sed sacramentum.

B 27. Hic est sanguis meu. 1. Quis in horum verborum explicationem defiderit, possunt, versu 27. dicta sunt. Nos in testamenti, i. e. in Simeon sanguis, inquam ille nouum testamentum, i. e. in proprie dispositionem significat; itaque ad omne secundum pertinet, cuius species vna est testatio ultima voluntatis, sed ad sacramentum, quo ultima voluntas declaratur, plerique accimo datus, sicut disponenti verbum apud nostrum interpretem, diffine, inquit, domini tua, quia misericordia, Ihesus 38.1. Hebrei 13.12, eadem significatio appellatur. Diuus Paulus in epistola ad Hebreos capite 9. 16.17. pro testimonio interpretatio loquens & de veteri, & de novo testamento, vbi, inquit, testamenum ejus, in quo non esse est, intercedat testator. Itaque nimis putidi Grammatici sunt Calvinus, & Lutheranus, Malae Calvini, qui veitus, & nouum secundum, quam vetus, & noui nomen secundum, secundum quod quibus Matthaeus verbis scribit, Hic est sanguis meu testamentum. Lucas vero capite 22. 20. secundum, cum ueris, in quo dicitur, vobis est calix meus, testamentum in meo sanguine. Paulus autem 1. Corint. 11. 25. hic calix nouum testamentum est in meo sanguine. Hic tantum obseruantur est Christum separatum calicem, & panem benedicere, quia omnes Evangelisti id expresserint, aut certe indicaverint, ut cum Lucas, & Paulus dicunt similiter & calicem, postquam conantur, cum enim dicunt similiter, perinde ait, ac si similiter accepit, & similiter benedixit.

C 28. Et accipiens calicem gratias egit. De verbo, inquit, gratias agere ver. præcedunt disputantibus. Hic tantum obseruantur Christum separatum calicem, & panem benedicere, quia omnes Evangelisti id expresserint, aut certe indicaverint, ut cum Lucas, & Paulus dicunt similiter & calicem, postquam conantur, cum enim dicunt similiter, perinde ait, ac si similiter accepit, & similiter benedixit. B 29. Bilex hoc omnes. Clamat hic aduersari nostri, nos contra exemplum Deli verbi altera sacramentorum specie defraudare populum, cu Christus summo confitit, quasi praudens errorem nostrum, quod de corpore suo non dixerat, de sanguine dixerit, bilex hoc omnes. Cur ergo illi manducantibus sanguinem Christi non porrigitur nam illi aliqui sunt, præterit cum eos baptizent, & eorum opinione magis fit secundum corpus, & sanguinem Christi sumere, quam baptizari, cum vnum illi locum, quo baptizime necessitas compropatatur, nisi quicunque fuerit ex aqua, & Spiritu sancto, non potest intrare in regnum dei Iohannes 3.5. deludat, & de sacramento baptizanti intelligentem non esse dicant. Cur non dant sanguinem Christi excommunicatis, si Christus neminem excepti uoluerit. Ergo non ideo Christus dixit, bilex hoc omnes, cum calicem daret, cum id de corpore non dixerit, quod magis sanguinem sumi, quam corpus communicare velle, sed quod corpus singulis circumponeret, calicem vero non linguis, sed vni, qui proximo, proximus sequenti, & deinceps dare. Quia ergo calicem vni tantum tradidit, ne videatur velle, ut ille sibi biseret, dixit, bilex hoc omnes, ut Lucas capite 22.17. clarior verbo explicauerit, ducitatem inter vos, quod neminem nostro præterit tempore animaduertere memini, quo tempore hoc verbum incredibile, multis molestias attulerit. Lucas bis calicis meminit; primum dixit calicem Christum accepisse, & ergo que gratias, ac dixisse. Accipite, & ducitatem inter vos, sed non dixit cum dixisse, hie est calix in sanguine meo. Deinde versus 20. qui est sanguis meu, hie est calix in sanguine meo. Videamus an in nomine Testamenti figura sit. Illi, qui ad figuram omnia reuocant, figuram esse contineant, quia causa lux nouum Testamentum appellatur. Ego, qui non figuratus, sed veritatem quero, figuram nullam inuenio. B b nio. Vide-

Calvinista
ram argu-
menta con-
tra Eucha-
ristiam sol-
luntur.

^{¶ Reg. 1.} ^{23.} ^{2.} ^{2.} ^{7.} *nio. Videntur enim in omnibus linguis nomen fidei etis multa significare, & res, dc quibus fideis sancitur, & symbolum, quod sancitur, & percutio pores apud veteres Romanos fidei erat. Itaque fine illa figura vocabatur; & vetus testamentum non solum dicebatur, quod Deus ex una, Hebrei ex altera parte facere debebant, sed etiam promissio ipsa diuina, ut sapa dicit propter patrum, & sanguis ille, quo tangua externo symbolo intimum fodus erat, id est sine figura, quia haec omnia nomen significabat. Apud Lucam oratio fine verba est, itaque dubitari potest, & à multis disputatur, vbi subtiliter intelligi verbum sit. Hic, inquit, calix nouum testamentum in meo sanguine: duebus enim locis verbi pom potest, ut post pronome, hic est calix nouum testamentum, vt calix per appositionem nomen testamentum appelletur; aut post nomine calix, hic calix est nouum testamentum in meo sanguine, quo sensu videtur sanciatur, sed que sancitur nunc nouum Testamentum, & quidem, cum initio fodus, partes praesentes esse oportet, aliquam misteria verba, aliud dare symbolum: crux nihil equum de faci est, Christus defensera, & quasi capite minus us, cū sola matre, & D. Joanne locutus est, sed de rebus tantum priatis nō de publico fuderis locutus est: hic omnia fecit, quae ad foderis celebrantem desideriora poranter: cum Apostolis, id est cum tota Ecclesia erat, in coniunctio vbi solene foderis celebrari, sanguinem suū dedit, quo tangua symbolo foderis feruntur, verba dixit, quibus se fodus iniuste Ecclae declarat, hic est sanguis meus nouum Testamenti. Hic ergo nouum Testamentum consilium est: vnde & illud ruris colligunt, cum tunc sacrificium obculisse, fine quo inire foderis non poterant. Cum ergo sanguinem suum Apostolus tradicens, hic est sanguis meu nouum Testamenti, in possessionem noui Testamenti eorum mutari. Colligunt etiā Christi in veru dedisse sanguinem. Opponit enim sanguine suū sanguini vitulorū, tāquā figure veritatem. Qui pro multis. Eodem viii est Marcus, Lucas autem, & Paulus dixerunt, qui pro vobis. Vtrumque sūmū dixisse vero simile non est, cum ad præsentem verba dirigeret: vro autem modo dixerit, omnino non confit, sed conjectura ductus probabilis ma affirmare audeo potius dixisse, hic est sanguis, qui pro vobis effunditur, quam, qui pro multis. Primum, quia cum solis Apostolis loquebatur. Deinde, quia, vt supra diximus, manus illis commentabat, volebatque declarare, quid illa, quibus porrigit sanguinem suum, profuturus esset: quare ex verbis Luce, & Dini Pauli, Matthaei, & Marci verba expondere sunt, vt idem sit, qui pro multis effunditur, & qui pro vobis effunditur, non vt Euthymius, & Theophylactus existimant, vt idem sit pro multis, atque pro omnibus, quos hic Calvinus peruerso omnino consilio sequuntur est, statim legerat, nec enim nominat, cum alibi docere solet Christum non pro omnibus, sed pro solis predilectionis mortuum esse; nec sensus est, qui pro multis siundetur, id est predilectionis, vt multitudinem Catholici interpres exponunt. Quinimo nec pro omnibus, qui considerant significare sanguinem suum fundi: minus enim est promulus, quam pro vobis: nam perinde est, ac si dicas, Hic est sanguis meus, qui pro vobis, & est pro plerique verbum effunditur: itaque multis opponit omnibus, qui adserant. Cū ergo Christus dixisset, hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur, qui acerum erat cum nonnullis ludorum etiam comprehendere, pro quo eius sanguis quo ad effectum, & fructum attinet, non siundebatur, Matthaeus, & Marcus, vt id explicarent, optimo consilio non verba, sed sententias referentes dixerunt, qui pro multis effundetur. Obiectis aliquis, Ecclesiam sentire virum que Christum dixisse, qui pro vobis, & pro multis effundetur. Respondeo, Ecclesiā nihil debnit, sed etiā*

*Cur sanguis
nouum Testa-
menti ap-
pellatur.*

*Sanguis in
bella Catti-
lia.*

mp. p. 16.

alij Euangelistæ dixissent pro multis, alij pro vobis, ne in re dubia errare posset, vitrumque coniunxit. A periphrasis generationem vitis, quia ipse erat vitis vera Joan. 15, 1. Qui horum Auditorum sententiam sequi voler, meminerit hoc modo interpretari, ne Calvinistarum erroris affinis effugientur. Confirmari hæc interpretatio videtur ex Matthei, & Marci narratione, atq; contextu, qui cum dixisset Christum accepisse calicem, discipulis tradidisse, dixisset, hic est sanguis meus, addiderit latim hec verba, non bibam amodo de hoc geninme viti. Sed persuaderi mihi non possum hæc verba ad sanguinem Christi esse referenda: Primum quia quod hic Mattheus, & Marcus de calice Christum dixisse scribunt, Luc. 22, 15, 16, scribit etiam de Pasccha, id est de agno dixisse, Defidetur desideravi hoc Pasccha māducare vobis, antequam patiar, dico enim vobis, quia ex hoc non mandabo illud, donec impluant in regno Dei: ergo hæc verba, quæ Mattheus, & Marcus referunt Christum de calice dixisse, non de eo calice dixit, quo sanguinem suum dedit, sed de eo, qui in cena agni Pascchali, vt supra docimus, a parrefamilias inter accumbentes distribuit oleibat. Deinde quia non reddit Christus rationem, cur sanguinem suum dederit: natus dato sanguine alia ratione redidet, qui pro vobis effundatur, sed reddidet caſam, cur defiderauerit eam conancum Apollolis agere, quia ultima futura era, vt Lucas explicat. Præterea dubium non est Christum cōfutum hominum more loquuntur fuisse, qui ab amicis longe discessiū ita solent dicere, non bibemus amplius simile: id autem non dixisset Christus de sanguine suo, qui est verus erat, dabatur tamen sub ceremonia, atque sacramento, sed dixisset de vera, & iusta cena, cui magis verba illa conueniant. Denique, quod sequitur, donec bibam illud nouum in regno patris mei, vt latius docebimus, non potest intelligi, nisi de celo: in celo autem non est bibitur sanguinem suum, non vere, non metaphorice; vīnum autem, metaphorice bibi unus erat. Ego inquit, dispono vobis, sicut dispositi mibi patrem regnum, vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo, Lue. 22, 29, 30. Ergo non de sanguine suo, sed de vino dixit, non bibam amodo de hoc geninme viti. Nonne codigo, quemadmodum diximus illos, qui apud Lucam duo videntur esse, calices non secundum calicem esse, quemadmodum Augustinus & Euthymius existimant; hoc vno ab illis dissensio, quodili de illo ipso vni calice putent dixisse Christum primum quidem, non bibam amodo de hoc geninme viti, non tamen dixisse, hic est sanguis meus, potesta vero dixisse, hic est sanguis meus, sed non dixisse, non bibam amodo. Et ego contra non solum extitimus Lucam per anticipationem ante tempus calicis meminisse, sed etiam in illa ipsa anticipacione narrasse eo loco, quod Christus ante de alio calice dixerat, non bibam amodo de hoc geninme viti. Nisi forte dicamus vīnum, & eundem calicem sanguinem suum Christus in Pascchali, & communis biberat cena, & quo post sanguinem suum dedit: cumque primum in pascchali biberat cena, eaverba dixisse, non bibam amodo de hoc geninme viti, nec exhauffisse calicem; sed aliquid in eo vini remansisse, quod potesta in sanguinem suum consecratum Apostolis dederit; ideoque ita Euangelistæ hæc verba cum calice illo confundit, vt de eo calice, quo sanguinem suum Apostolis dedit, nisi diligenter lector animum attendat, dicta fuisse videantur. Hoc mihi certum est de sanguine Christi dicta non esse. Matthaeus igitur, & Marcus non fersato, vt faciunt, narrationis ordine verba, qua ante calicis consecrationem Christi dixerat, post consecrationem posuerunt.

Donec bibam illud nouum. Quidam interpretantur nouum, id est novo modo, quod ipsum non ad vinum, sed ad Christum referunt, quasi dicat, donec renovatus, id est glorificatus illud bibam. Ita Chrysostomus dicitur Christum id, quod Apostolis dederat, vinum appellasse, quia vīnum erat; vt vero Auditores sanguinem suum vocasse vīnum, sicut carnem suam apud Ioannem panem appellauerat, & per

B b 2 soft.

soft. Euthym. & Theophylactus, quos plerique
ceteros interpres fecuti sunt. Hic sensus aliquis
de etiam mihi placuit, modo non placet; & quod
nimis dura locutio est, nouum id est, non modo
maxime quia fia diuersa, vt isti Autores volu-
reparatur, & quia pronomen illud, pati nō videtur
vt ita interpretetur, quod ad vinum procul dubio
refertur, sed utrum vinum ipsum non uolum appellari
nouum igitur dicatur, non quod nō modo
bendum sit, sed quod alterius id est prestantius,
que iucundius futurum sit, quale illud erit, quo
omnes beati in celo inebriandi esse dicuntur. In eis
bunum, inquit, ab vertente domus tui Psalm. 35. 9.
Sed enim Hebrei, quorum phrasim Christus
quoniam est, quicquid prestantius est, atque suauem
nouum appellare, Cantate, inquit, Domino can-
nouum, Psalm. 95. 97. 149. id est, iucundum.

*Neum apud
Hebreos,
quod suave
& excellens
est, dicitur.*

In regno patris mei. Quidam non malo interpretantur regnum patris inicium noui Testamenti, quod in ipsa cena corporis cum Christis corpus, & sanguinem suum noui Testamenti dedit, quod ante faciem, vt genitimi de luce vixit vinum, quod ante Christis biberat; non enim autem genitimi, id est nouum vinum Christi sanguis intelligatur. Pium studium, sed minime necessarium. Nam regnum patris non posse de institutione noui Testamenti intelligi verbum illud, quo Mattheus & Marcus vbi sunt, planum facit, & qui in die illum, quo illud bibam velib[us] unum regno patris mei; dies enim ille non poterat eadem nos, minus etiam eadem hora, quoniam nouum regnum Christi institutum erat; quia ut pote docebimus, non quiesciens diem, sed remissum demonstrat. Deinde, qui hoc dicunt, non vident animaduertire, quo consilio hoc Christus dixerit non enim dubium, et voluntate cum spiritu discipulis locutus, & animos praecedentibus detecto verbis, non bibam amodo de hoc genitimi vita, verbi sequentibus excitare, donec illud bibam velib[us] non num in regno patris; quo eodem consilio narrat Lucas dixisse cum postquam corpus, & sanguinem suum dederat, Ego dispono vas, sicut de p[ro]prietate regnum, ut catus & bibatis super mensam meam in regno meo. Ita enim Apostolos mortuorum confessio latuerat, quemadmodum si moriens patre filio dicatur, le amplius illam h[ab]ereditatem relinquere, non esse, quod mortem suam defeat. Hoc autem non de noui Testamenti institutione, sed de possessio- nite vita beati dictum. Alii regnum patris Ecclesia vocari putant, vt Hiero. & Beda. Alii tempus illud quadraginta dierum, quibus post resurrectionem cum Apostolis fape edit, ac bibit, vt Chrysostomus, Theophylactus, & Euthymius. Sed haec duas interpretationes iisdem quibus prima, argumentis refunari possunt. Nam dies illi non potest nisi longissimum, & postremum diem demonstrare, siue iudicium dei illis vocari soleat. Id Thef. 5. 4. & 2. & Thef. 1. 10. & 2 ad Timotheum, 1. 12. 1. 8. & 4. 8. Prætexta illud etiam obseruat in sacris literis, quamvis regnum Dei aliquando pro Ecclesia, aliquando pro Evangelio accipiatur, tamen regnum patris numerum, nisi celum, vocari, id est, ut opinor, quod sicut Pater nuncupat videatur de celo descendere. Deinde illud etiam obseruat, quoque funetur de sua, & post regni celorum scriptura mentionem facit, regnum celorum nec pro Ecclesia, nec pro magistris, sed pro vita beatae ponit solere, satiabit, qui, cum apparuerit gloria tua, & Matthai 8. 11. Di ambo vobis, quod multi ab Oriente, & Occidente venient, & recubent cum Abraham, & Isaac, & Iacob in celorum & Luke 14. 15. hec cum disserit, quidam modum discentium ex parte illi, Beatus qui manducaverit in regno Dei, & ca. 22. 19. 30. Ego dispono vas, sicut dispergit misericordia pater regnum, ut catus & bibatis menam meam in regno meo, & Apocal. 19. 9. Beati

ESTATE, 15.

A qui ad canam nupiarum agni vocati sunt, quæ omnia fine villa dubitatione de cœli et, beatas que vita intelliguntur, ergo & quid Christus hic dicit, in regno patris mei, cum de cubido agat. Denique si regnum colorum pro aliis est, quam pro beatitudine futura, huius, haud video, quomodo illud vinum nouum conuenienter exponi positi: nam si de sanguine Christi interpretari, post resurrectionem bibissim non constat, at si bibit, non potuit tam exiguum temporis momentum designare. Si de vero vino post resurrectionem non nouum, sed verus bibius nam illud nouum, id est, non modo a me refutatum. Cum vita autem beata nouum vini optime conuenit, quia, vt diximus. Hebreorum more nouum, id est prastans, suauiter et iucundum appetiatur, qualia veteres poesie nectar, & ambrosia suam bibantur. Atque ad hunc modum Originem tractat in hunc locum 35. & Gregorii Nazianzenus in oratione 2. in sanctum Pascha, & Beda, quoniam ipsi quidem Beda allegorice interpretetur. Obicitur quidam, cui primam interpretationem omnium minime probabilem sequito haec nostra non placuit, credendum esse Christum tam exiguum verbo, rurum intercalo, verbi significacionem mutuisse, vt genitum in vitis, punc verum vinum, nunc metaphoricum, id est, beatæ vita suavitatem appellaretur. Leuis in re graui ratio, & que non minus sui Autoris, quam nostram sententiam refutare potest, nam si ut ille ait, vinum nouum sanguinem suum Christus appellauit, verbi etiam mutauit significationem. Sanguis enim Christi non verum, sed metaphoricum vinum est. Tenendum ergo memoria, quod capite 8. 22. adnotauimus, solere Christū in eadem oratione vno codemque verbo ambiguë vni, non solum finis vno, sed cum magna erat orationis elegancia, & argutia, subtilitate que sententia, Dimitte, inquit, mortuos sepelire mortuos, priore loco metaphorice, posteriori vero mortuos appellare, & in illo exemplo quod huius, de quo agimus, similimum est Iohannis 4. 13. 14. Omnis qui bibet ex hac aqua, stet iterum, quia autem bibet ex aqua, quasi dabo eis, non scribi ei eternum primo loco aqua propria, secundo metaphoriae vissus est. Melius obiciunt posset, quod Christus dicat, non bibam ex hoc, donec bibam illud, nam cum dicit ex hoc & peripheria describitur, verum vinum denominat, & cum dicit, donec bibam illud nouum, idem ipsum vinum intelligit, quia ad illud, hoc, illud, illud, referuntur. Respideo hę pronomina hoc loco nec induviduum, neque speciem, sed totum genus, quoniam vini fuit proprie, siue metaphoricæ continetur, demonstrare, sed ex circumstantiis intelligi pronomen hoc accipi pro vero vino, illud, pro metaphorico; perinde enim est, ac si diceret, non bibam deinceps vinum, donec bibam illud vobis, cum nouum in regno patris. Alii obiciunt, quod Christus post resurrectionem, antequam ad celum ascenderet, sepe cum Apostolis ederit, ac bibet, ut Petrus testatur Actor. 10. 41. Primum possumus negare bibisse vinum, quia id scriptura non dicit; sed vi concedamus, quia probabile est si non semper, aliquando bibisse; verba Christi humano, & consueto more intelligenda sunt; cumq; dicit, non bibam amodo de hoc genuinæ viti, tantum significat se postea non esuriri, & bibitrum cum Apostolis, fecurantur; ibat enim ad mortem: edit quidem, & bibit cum Apostolis post resurrectionem, at non consueto more, vt naturæ necessitatibus satisfaceret, sed obiter, rapim; & tantum, vt se resurrexisse demonstraret; ede & bibit; & solet de his rebus, quas alio modo, quam atque, post resurrectionem egit, ita loqui, quasi non egret: hec inquit, sunt verba, que locutum sum vobis, cum adhuc escam vorabis, Luke 24. 44. quasi tunc cum illis non esset; nempe quia ita cum illis erat, vt non nisi aliquis do-

IN MATT. CAP. XXVI

illis appareret, exterum inuisibilis, non viante, ita A se , cum nomen ipsum Hebraicum vallem pingue declarat.

modo, et si post refutacionem suam cum Apostolis aliquando edit, & bibit, tamen quia id non nisi veluti per transennam fecit, non dicit in numerum. Hinc ratio colligi potest; quam in humerum supra distulimus, quam ob rem Christus peripherias vi sit. Sunt qui dicunt alludere revolutione ad conflatam gratiarum actionem Iudeorum; qua his, ut ferunt, verbis conceperat erat; Benedicisti tu Domine Rex mundi, qui das nobis vobis vi. Id nec omnino probo, nec reprehendo; sed illud mihi videtur probabilius, Christum emphasis causa in locutione eius plus enim est, & moeare cum exaggeratione dicuntur, non bibam ex fructu virtutis, quia non bibam vinum, sicut magis exaggerate idem dicit, qui negat se quicquam, quod terra ferat, frumentum esse, quam qui negat se eum vilium sumptuum, quamus nullus cibus sit, quem terra non fert, quia peripherias illa, atque descripicio orationis vim addit.

31. Omnes vos scandalum patiemini.] Non significat, ut multi interpretantur, fidem Apostolorum perditos nec, ut alii dicunt, in fidevacillatores esse; aut negatores Christum, sed deserteros, ut exp[licit] utriusque responsione colligitur vers. 13. Etsi omnes scandalizari ferint in te, ego nunquam scandalaabor, id est, etsi omnes te deterrant, ego non deferam: fidem enim ne corpus perdidi, ne etrus quadim ipse, qui negauit; et sic nonnullos veteres Auctores ita loqui solent, quasi fidem perdiderat, non distinguentes fidei confessionem a fide, & negationem Christi a fide amissionem, quo longe diuersa sunt. Lucc. 22. 31. Propter dixitis ait, Simon, Simon, ecce Satanasmus expeditus vos, ut vibraretis sicut triticum. Deinde Mart. & Marc. haec in narrant, quasi Christus edixerit, potquam de domo existet. All. Ang. 3. 2. de confessu Euang. c. 2. putat prius Christum dixisse, quod Ioannes narrat cap. 13. 33. Queritur me, & sicut dixi Iudeus, quo ego vado, vos non patetis venire, ea occurrere. Dicitur.

30. Et hymno dicto. *Agit ipsius pars*, cum laudem Deo
cecinisset; *hac enim tria Graeca diecio comple-*
ditur. Itaq non solis Christus, sed etiam Apolloli
hymnum dixerunt, ut Origenes, & Hilarius advo-
*cant; quamvis Beda non coididit Gracum ver-*um*
ab solo Christo dictum paret. An cecinerat
non satis conitas; sed quia id verbum prouincit si-
catione Petrum interrogasse, quod idem Iohannes
*scribit ver. 36. Domine quo vadu*s*, Christum respon-*diffe. Quo ego vado, non potes me modo sequi, seque-*ris autem postes. Petrum dixisse quarenon possum te sequi**
modo? animam meam pro te ponam. Tunc Christus,
*cum videret Peri confidentiam, & sanctam simili-*mum promissionem, dixisse, quod Lucas scribit, Si-*mon Simeon esse futurum*****

Contra Simonem, sed Sathanas expectum vos, ut vibraret. Quod autem Matthaus, & Marcus dicunt, omnes vos fandam patiemini ad Christum posquam Petrus priuatum dixisset, quod scribit Lucas ad omnes conuersus omnibus dixit, aut quia, quod Petro dicitur, omnibus dicebat; Matthaus & Marcus non verba, sed sensu Christi reluterunt.

In me, Hebreus, id est proper me. Cum videbam me indigne patientem, occasione mei desperendi accipiebas, hoc est, scandalum patientium in me.

Scriptum est enim,] Accommodat Zacharias testimoniadum se fure tuo. Nam eis ad veteres sacerdotes perinebat, de illo tamen proprio dictum fuerat, ut ex praecedentibus, & sequentibus Prophete verbis manifestum est. Accommodatque, ut non doceat necesse etiam euentur esse, vt fe Apololi deserant, eosq; a culpa euentus necessitas exusevit, sed fit doceat, id fibi nouum non fore, nā & seiam scire, & reire a Propheta predictum fulgit. Recutientia & levigantia, & cetera.

*Exierunt. Ex domo, vbi cœnauerant, aut etiam
vrys; vide disputationem ea de Iacob et Israël.*

percutere. Ita facit ad ducere hoc etiam loco pro ~~ad~~^{ante} percutiam legendum esse ~~et~~^{ad} percutere, ne Euangelista verba à verbis Propheta dissonare videantur, nisi videant nonnullis etiam aliis in verbis Euangelistarum à Propheta discrepare. Malo itaq; dicere Euangelistarum sententiam speciatim, ne verba. Quod ad sententiam autem attinet, id est

Et si videntur eis maior, & rursum quæ c. 20. 25. a
explicata sunt & illa Iuc. 22. 28. 30. 30. Vos eti-
am qui permanissemus necum in tentationibus meis, & ego
non venebus sicut disposuit mihi pater regnum, ut edate
ibatis super menem meum in regno meo: unde col-
lpercute, & percuteamus. Deus enim erat, qui pasto-
rem percutiui habebat, & quod per alium fecit, ipse
facit. Indicat ergo se esse, qui filium suum percu-
tit; si igitur alibi dicatur cum pro nobis ad mortem
tradidisse.

32. Postquam autem resurrexero, procedam vos in Galileam. **33.** Dubius veris discipulorum animos recret, & cum se resurrectum affirmat, & cum eis in Galilaea appariturum.

34. Amen dico tibi, quia in hac nocte antequam gallus caneret, te me negabis. [Marcus c. 14.30.] scribit priscianus gallus vocem deiderit ut me es negatus, unde nata questio est, quomodo intelligatur fit, quod Mattheus dicit hoc loco, & Lucas cap. 22. 34. & Iohann. ca. 13.25. antequam gallus caneret, te me negabis; an ad auerbiū illud ter ad galli cantum, an ad Petri negationem referendum sit. Diuinus August. lib. 3 de consensu Euang. capit. 2. purat hunc etiā sensus.

580

*Petrus f
non am
negando
Christum*

ete- Zach. 13:

sum, antequam gallus cantet, ter me negare incipies, quasi ante galli cantum tres negationes incepierit, sed non abolo uerit. Dura interpretatio; nam ex contextu huius loci, & Luca cap. 22.34, & ex Iohanne c. 13.38 manifestum est Christum dicere voluisse, antequam gallus cantaret. Perut se ter esse negaturum, deinde per Augustinum illo modo interpretantur totius sententia Christi gratia; significans enim Petru, antequam gallus cantet, id est, breuisimo temporis intervallo non semel, non bis, sed ter se esse negaturum. Ita intelligentiam esse eventus docuit, & Evangelista monuerunt, nam & Mathaeus infra ver. 74.75, & Luc. ver. 60.61, & Iohann. c. 27, postquam narrasset per Petrum negauisse, addiderunt, & continuo gallus cantat, & recordatus est, Petrus verbis Iesu, quod dixerat, prius quam gallus cantet, ter me negabis; Recepit ergo hume locum explicavit, qui dixit Mathaeum, Lucam, & Ioannem galli cantum appellans, non illum, quem ad medium noctem edere solet gallus, sed eum, quem ante auroram, quod illi proprieatate visitate gallinum, aut galli canthus vocari soleat, quia primus cantus alio nomine media nox appellari potest. Tempus autem illud, quod auroram praecedit, & quo galli cantat, nisi galli canthus appelletur, alio vocabulo appellari non potest. Ita scriptura loqui solet, Tobiz 8.11. Es factum est circa pulorum cantum accersiri in isti Regini feruus, & abierunt cum copister, vi foderent sepulchrum, & Marc. ipse ca. 13.35, vigilare ergo; ne cito enim quando dominus domus veniet, iero, an meda nocte, an galli cantu, an mane. Ergo ante auroram quod proprius tempus galli cantus appellatur, Petrus Christum negauit, ut Mathaeus, Lucas, & Ioannes scribunt, & quod idem est, antequam gallus cantet, semel ad medianum nocte, iterum ante auroram, ter Petrus negauit, vt scribit Marcus. Quare aliquis, cur Marcus alter de ea re, quam ali Euangelista scripsit. Probabile mihi videatur Marcum ex Petro, cuius discipulis etiam intellexisse non solum, qua sententia, sed quibus etiam verbis Christus pradixisset fore, utrum eum ea nocte negaret; illud enim verbis vobis fuisse; autem vero simili est Christum Marcii vobis fuisse verbis, quod ea maiorem habeant efficacitatem. Opponitur Christus numerum numero, quasi dicat, diligenter tu eris in me negando, quam gallus in cantando; nam antequam ille hic cantet, ut me negabis. Videmus namque totam Christi orationem emphaticam esse, Amen dico tibi, haec enim emphasis est, in hac nocte, & hoc, quasi dicat haec ipsa nocte, quia iactas te, etiam si pro me mori oporteat, te non esse negaturum, antequam gallus cantet, ut me negabis.

36. In villam, & discipulos, quo eodem verbo Marcus vobis est. Hoc fuisse constat ex Iohanne c. 18. 1. 26, in quem Christus orationem causam saepe irritabat, videlicet ian. ver. 2. Iudam sciuimus eo scilicet ire Christum, & Luc. cap. 22.39, & egei fuisse secundum confutendum in montem olivarium, unde apparet Christus non, ut absconderet, eo se rescripsisse, sed potius, ut facilius a Iuda, & militum cohortem inueniretur, ut eo Iohan. indicaret.

Quae dicitur Gethemani.) Geheimeri potius, aut Geheimeri dicendus est, id est vallis, aut horus ocellus, aut pinguis; pinguis, quia ferrilis erat; ocellus, quia, ut quidam putant, cum circum lerosolymam multa amena villa esset, multis horis distans, quia ab urbe aterebant, nomina fortebantur, ut alias primus, alius secundus horus dicerebatur; ut apud Romanos primus, secundus, tertius ab urbe lapis. Putat Cyrilicus in commentariis in cap. 18. Iohann. aliquod fuisse mysterium, quod Christus se in horum comprehendendos receperit, horum scilicet illum symbolum fuisse paradisi: nos in paradiso a Diabolo captos fuisse, in

A eodem paradiſo liberatos; comprehensio enim Christi iniuncta fuit nostræ libertatis.
37. petro, & duobus filiis Zebedaei, Jacobo, & Ioanne capite 10.2. Cur aliquis secum afflumperit, non difficilis est ratio; voluit orationis sua, doloris & lethalis illius fudoris testes habere. Cur autem hos tres potius, quam alios Hilarius, Chrysostomus & Theophylactus respondent, propterea quod hi tres gloriantur, & maiestatem ipsius in transfiguratione viderant cap. 17.2, & verendum erat, ne alii, qui non viderant, Christi infinitatem offendentes. Simplicius respodit potest, id eos tres potius, quam alios afflumperit, quia plus illis confidebat, id eoque ad omnia secreta solebat adhibere, sicut ad transfigurationem adhiberat.

B Capit contrariari, & magis esse, & hoc non vobis, sed aliorum tristri & anxiis esse animo; est enim ab initio vobis etiò bieci discrimini metu angeli, ut quodammodo exanimis & atomitus sis. Euangelista vero Mathaeus, & Marcus, qui hoc vobis sunt verbo, solam magnitudinem tristitia Christi declarare voluerint. Fuerunt olem, qui negarent ve- in Christo fuisse tristitiam, ut Chrysostomus quendam tristitia.

C Luca indicant, & Damascenus de hereticis quibusdam scribit libro de heretibus cap. 8. Necio an Hilarius in eo imprudenter fuerit error; nimirum enim illi congruerit videot loqui, & hoc loco, & libro decimo, de Trinitate, vbi plane affermat, nullum Christum dolorem fuisse, & in commentariis in Psalm. 88. Euangeliis libr. 4. his tor. Eccl. c. 39, scribit similiter in errore Iustinianum Imperatorem fuisse impacientem fuisse Christum. Non possumus eius rei meliorem testem, quam Christum ipsum desiderare, qui animam suam vobis ad mortem tristem esse dicit. Alij contra, ut referunt in comment. Dnius Thomas, etiam secundum diuinitatem passionem, ac dolorem fuisse docuerunt; nimis fluite de eliunti sentientes. Alij tristitiam istam Christi non passionem fuisse, sed propensionem, id est, non = 26, vt Gracianus, sed wyclif, hoc autem vero simili est Christum Marcii vobis fuisse verbis, quod ea maiorem habeant efficacitatem. Opponitur Christus numerum numero, quasi dicat, diligenter tu eris in me negando, quam gallus in cantando; nam antequam ille hic cantet, ut me negabis. Videmus namque totam Christi orationem emphaticam esse, Amen dico tibi, haec enim emphasis est, in hac nocte, & hoc, quasi dicat haec ipsa nocte, quia iactas te, etiam si pro me mori oporteat, te non esse negaturum, antequam gallus cantet, ut me negabis.

D 36. In villam, & discipulos, quo eodem verbo Marcus vobis est. Hoc fuisse constat ex Iohanne c. 18. 1. 26, in quem Christus orationem causa saepe irritabat, videlicet ian. ver. 2. Iudam sciuimus eo scilicet ire Christum, & Luc. cap. 22.39, & egei fuisse secundum confutendum in montem olivarium, unde apparet Christus non, ut absconderet, eo se rescripsisse, sed potius, ut facilius a Iuda, & militum cohortem inueniretur, ut eo Iohan. indicaret.

Quae dicitur Gethemani.) Geheimeri potius, aut Geheimeri dicendus est, id est vallis, aut horus ocellus, aut pinguis; pinguis, quia ferrilis erat; ocellus, quia, ut quidam putant, cum circum lerosolymam multa amena villa esset, multis horis distans, quia ab urbe aterebant, nomina fortebantur, ut alias primus, alius secundus horus dicerebatur; ut apud Romanos primus, secundus, tertius ab urbe lapis. Putat Cyrilicus in commentariis in cap. 18. Iohann. aliquod fuisse mysterium, quod Christus se in horum comprehendendos receperit, horum scilicet illum symbolum fuisse paradisi: nos in paradiso a Diabolo captos fuisse, in

mitatis indicia, tanquam rati premissa concinens choru-
sus; ita corpus eius ex ipso suo capite adducatur. Recte
Damascenus scriptor lib. 3. de fide orthodoxa cap.

20. Hoc inter nos, & Christi passiones intercessit, quod nostra voluntatis peruenient actionem;

Christi sequuntur, id est nos etiam nosles passio-
nes habere, Christum non nisi volenter habuisse;

deinde quod nostre ex naturali necessitate, & peccato
originali nascantur, Christi nec ex peccato, nec ex necessitate, sed ex misericordia natu sunt;

et si quod enim pro nobis, sit ut pro nobis, dolus
pro nobis. Itaque quod quidam docti, ut Catholi-
ci interpretantes docuerunt Christum conditione

humana nature mortem eximisse, interpretari
malo, quam refutare: potest enim sic intelligi, ut
Christus non conditione, & ex necessitate natura doluerit, sed voluntate sua naturam in sua natura
conditione reliquerit, ut tantum doluerit, quantum

si pura natura humana fuisset, docuerit. Sub-
tus in scholis à Theologis disputatur, qui fieri
potuerit, ut Christus, cum beatus fuerit, tristitiam
habuerit. Sunt, qui respondent beatum fuisse su-
periore tantum anima parte: corpus enim illius
nondum fuisse beatum, quin, ut patet, non
dum se in illud beatitudine effuderat; tristitiam autem
fuisse in inferiore parte que in corpore est. At
Christi animam suam vobis ad mortem tristem
esse affirmat, quo verbo ostendit omnes anima-
sue partes occupatae, & paulo post dicit, non sicut e-
go vobis, sed fici tibi, & vt alius Euangelista clarus di-
xit, Non mea voluntas, sed tua fias: vbi haud obfus-
catur significat se etiam voluntate, quia superior anima-
pars est, fuisse tristitatum, & mortemque refusile. Et
datur sanguinem. Quod ergo sanguinem Christi
sudauerit, est, si fuisse, quia miraculo, & præter na-
turam factu putent, tum etiam mysterio quodam,
vt totum eius corpus, quod est Ecclesia iustus san-
guine perfundi videtur, potius naturalem fuden-
trem fuisse arbitrio, sed quia iniustus est, mira-
culi fuisse familiis, qualia omnia rara esse solent. Scri-
bit Aristoteles id fieri naturaliter posse, &
aliquando contingit. Et quidem ratio naturalis docet in hominis præstren rare texture, delica-
tusque constitutionis ferid posse; cum enim su-
dor nihil aliud sit, quæ pars sanguinis aquosa, que
in venis est, cur etiammodum omnibus pars illa
sudorem effundit, non potius in patetissimis qui-
busdam, qui rarissimo sine corpore, & subtlerem
sanguinem habent, sanguis pte tenuior loco sudore efflueret, & quemadmodum videmus omnes
subito correptos metu sudare, ut Christum, qui
delicatissime natura erat, non dicamus naturaliter
apprehenso ignominiosissimi genere moris
sanguinem sudauisse. Audio de his, qui videtur, ut
cognoverunt ante annos duos Lurensi Par-
titionis in cap. 22. Luca pie fane, & eleganter
script. Minus contulerat mibi, inserviendum fuisse capitulo af-
Corpus
ficiunt. Ergo pro me doluit, qui pro se nishi habuit, quod ita morte-
dolere, & sequestrata delectatione diuinitatis eterna-
ritate, appre-
hendere. Ita omnia docent Christum timuisse
mortem, ut negari sicut scriptura auctoritate
non possit. At si voluntate sua timuit, cur timere
voluit? Possem uno verbo respondere, si voluntate
sua mortuus est, cur mori voluit? Vix pro nobis,
& pro nobis doluit; nam mortis præludia &
dolor, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit, cum dolore, cum flagelli, cum con-

ditione, & tristitia, & sanguis eius sudor erat. Magnu-
mergo fuisse, & cumulatum Christi beneficium, quod
mortem pro nobis non subiit, qualis eorum es-
se solet, quin etiam sententia ficeretur, sed cum
omnibus suis circumstantiis coniunctam suscep-
te voluerit